

Vuoden 2020 arviointikertomuksen vastineiden yhteenveto

Arviointivuoden 2017 keskeisten havaintojen jälkiseuranta

Arviointivuoden 2017 keskeisten havaintojen jälkiseurannassa esitetään ao. vastuualueen edellinen vastine, tarkastuslautakunnan arvio ja vastuualueen vastine tämän hetken tilanteesta.

1. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen hoitotakuun toteutuminen

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen edellinen vastine:

Hoitotakuu on ylittynyt Lasten mielenterveysyksikössä tammi-maaliskuu 2021 välillä neljän lapsen kohdalla. Nuorten mielenterveysyksikössä hoitotakuu on ylittynyt samalla aikavälillä 61 nuoren kohdalla.

Hoitotakuun ylitykset tulevat kasvamaan vuoden aikana erityisesti Nuorten mielenterveysyksikössä. Jakamattomia läheteitä yksikössä on tällä hetkellä yli 180 ja ensiajat venyvät yli 10 kk päähän. Nuorten tiimi on toiminut koko ke-vään vajaalla resurssilla irtisanoutumisten ja rekrytointihaasteiden vuoksi.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan mukaan tilanne hoitotakuun toteutumisessa on heikentynyt.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Hoitotakuu ei toteudu lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa kaikilta osin. Maaliskuun loppussa 2021, on nuorten tiimin hoitotakuu ylittynyt 61 asiakkaalla ja lasten tiimissä neljällä (4) asiakkaalla.

2. Vanhusten palveluasumisen jonotilanne

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen edellinen vastine:

Keväällä 2021 palveluasumisen jonossa oli 40 (edellisenä vuonna 36) henkilöä ja tehostetun palveluasumisen jonossa 116 (78) henkilöä. Yli 90 vuorokauden odotusajan palveluasumisen jonossa on 25 (9) henkilöä ja tehostetun palveluasumisen jonossa 48 (24) henkilöä.

Koronapandemia on hankaloittanut palveluasumiseen sijoittamista kevään 2020 aikana ja jonot lyhenivät touko-kesäkuussa. Kesällä jonot ovat taas kasvaneet. Tilanne jatkunut hankalana, taustasyynä on mm. paikkojen vapautumisen hidastuminen. Paikkoja hankitaan lisää alkuvuonna 24 paikkaa. Lisää valmistuu, kun oma asumisyksikkö Liito-orava käynnistyy syksyllä.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Jonojen purkamiseksi on tehty toimenpiteitä ja palveluasumispaikkojen määrä on kasvanut. Jonotilanne on silti heikentynyt huomattavasti.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Vuoden 2020 loppupuolella palveluasumista jonotti n. 140 asiakasta. Alkuvuodesta 2020 palveluasumisen jonottajia oli n. 100 asiakasta, lisäystä vuoden aikana tuli reilu 40 jonottajaa.

Joulukuukuussa 2020, oli jonossa yli 90 vuorokautta jonottaneita asiakkaita 39. Odottajien osalta voidaan todeta, että odottajista 2/3 oli välittömän huolenpidon tarve ja palveluasumiseen odotettiin epätarkoituksenmukaisella paikalla esim. sairaalassa tai kriisipaikalla.

Asumisen jonotilanteen vaikeutumisen taustalla on asiakaskierron hidastuminen vuonna 2020. Se missä määrin koronan aiheuttaman liikkumisen ja sosiaalisten kontaktien väheneminen on vaikuttanut ikäihmisten toimintakykyyn, jää avoimeksi. Sen sijaan selkeämmältä näyttää se, että omaishoitajien osalta koronan aiheuttama tukitoimien kapeutuminen, lienee osaltaan aiheuttanut painetta asumisratkaisujen suuntaan.

3. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen ja työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentäminen

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:

Konserniyhteisöt ovat raportoineet edistävänsä työllisyyden tukemisen tavoitetta mm. tarjoamalla kesätyöpaikkoja ja vuorotteluvapaan sijaisuuksia. Konserniyhteisöistä Niiralan Kulma Oy ja Servica Oy ovat mukana Kuopion kaupungin työllisyyspalveluiden koordinoimassa, työllisyyden edistämistä tukevassa Taitopaja 2020 -kehityshankkeessa (ESR). Hankkeen avulla haetaan ratkaisuja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen ja edistetään valmistuvien nuorten työllistymistä.

Työttömyysaste oli vuoden lopussa 13,2%, mikä tarkoittaa +2,3 %- yksikön kasvua edellisvuodesta. Työttömiä oli n.7500, eli 1368 enemmän kuin vuosi sitten.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Työmarkkinatuen kuntaosuudet ylittyivät talousarviosta 1,8 milj. eurolla. Työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin. 12 milj. euroa. Työllisyyden kuntakokeilun käynnistäminen siirrettiin koronapandemiasta johtuen vuodelle 2021.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Kuopiossa on ollut hyvä työllisyyskehitys vuosina 2018-2019 siitäkin huolimatta, että pitkäaikaistyöttömyys kääntyi hienoiseen nousuun vuoden 2019 loppupuoliskolla. Koronaepidemia nosti työttömyyttä merkittävästi ja vuoden 2020 lopussa Kuopion työttömyys oli 13,2 % kun edellisvuonna se oli vastaavasti 10,6 %. Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2020 lopussa oli peräti 512 henkilöä enemmän kuin vuonna 2019. Valtakunnan vertailussa Kuopion työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu oli kuitenkin maltillista muihin isoihin kaupunkeihin verrattuna. Kevään 2021 aikana työttömyys on jälleen kääntynyt laskuun.

Työmarkkinatukimaksut laskivat pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta huolimatta aina vuoden 2020 helmikuulle saakka. Työmarkkinatuen maksuosuudet kasvoivat dramaattisesti kesän 2020 aikana, kun mm. vastavalmistuneiden nuorten työllistymismahdollisuudet olivat erittäin heikot. Työmarkkinatukimaksut ovat jatkaneet kasvua edelleen alkuvuonna 2021. Positiivinen käänne työttömyydessä heijastuu työmarkkinatukimaksuihin viiveellä.

4. Henkilöstön työhyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja sairauspoissaolojen vähentämistavoitteet

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:

Työhyvinvointihanke Yhdessä työhyvinvointia - kokeiluilla uusia toimintamalleja (ESR) päättyi 31.12.2020. Koronapandemia esti osittain työhyvinvointihankkeen koulutusten järjestämistä ja suunniteltuja työhyvinvointitapahtumia.

Työhyvinvoinnin edistämiseen varattiin ylimääräinen 0,2 milj. euron rahoitus ja siitä noin 70 % kohdistettiin psykososiaalisen tukeen. Työhyvinvointia tukevia ohjeita ja toimintamalleja on päivitetty ja uudistettu, mm. aktiivisen aikaisen tuen toimintamalli, etätyöohje ja korvaavan työn toimintamalli.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Sairauspoissaolot pysyivät vuoden 2019 tasolla: 17,1 pv/htv. Tavoite 2020 oli vähentää kaupungin sairauspoissaoloja 15,4 pv/htv tasolle, joten sairauspoissaoloja koskeva tavoite ei toteutunut.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Kuopion kaupungin korkeita sairauspoissaoloja selittää osaltaan se, että kaupunki vastaa sote-palveluista, maatalouslomituksista sekä palo- ja pelastustoimesta.

Talousarvion mukaan työtä työhyvinvoinnin parantamiseksi jatketaan päämäärätietoisesti. Kuluvana vuonna tavoitteena on vähentää sairauspoissaoloja 1 pv/htv. Kaupungin asettama sairauspoissaolojen vähentämistavoite on kunnianhimoinen ja haasteellinen, mutta päämäärätietoisella ja pitkäjänteisellä työllä on mahdollista päästä asetettuun tavoitteeseen. Tärkeää on, että asetetussa tavoitteessa pysytään jatkossakin. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää mm. huomion kiinnittämistä työoloihin, esihenkilöiden toimintaan, koko työyhteisön hyvinvointiin, ennakoiwaan henkilöstösuunnitteluun, työmäärään ja osaamisen kehittämiseen.

Talousarviossa on 150 000 euron määräraha työhyvinvoinnin kehittämiseen. Psykososiaaliseen tukeen, fyysisen toimintakyvyn tukemiseen ja esimiestyön tukeen on kohdistettu 120 000 euroa.

Koronaepidemian aikana erityisesti toimisto- ja asiantuntijatyötä tekevät henkilöt ovat siirtyneet kattavasti etätyöhön. Kaupunki suosii etätyötä ja monipaikkaista työtä siellä missä se on mahdollista. Etätyö on osaltaan vaikuttanut työhyvinvointiin myönteisesti. Toisaalta etätyöhön liittyy työergonomisia haasteita. Esihenkilöiden osalta keskusteluun on noussut etätyön johtaminen.

Arviointivuoden 2018 keskeisten havaintojen jälkiseuranta

Arviointivuoden 2018 keskeisten havaintojen jälkiseurannassa esitetään ao. vastualueen edellinen vastine, tarkastuslautakunnan arvio ja vastualueen vastine tämän hetken tilanteesta.

1. Strategisten tavoitteiden ja mittareiden tulee olla tavoitteita kuvaavia, yksiselitteisiä ja mitattavia**Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:**

Kaikkia mittaritietoja ei edelleenkaan saada vuositasolla tai edellisen tilinpäätösvoiton tiedot saadaan niin myöhään, etteivät ne ehdi mukaan tilinpäätökseen. Mittaritietoa saadaan esim. erilaisista kyselyistä, joita toteutetaan joka toinen vuosi (kouluterveyskysely, muuttajatutkimus yms.). Strategian tiivistetyt mittaritaulukot on sisällytetty vuoden 2019 tilinpäätökseen.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta huomauttaa talousarvioletavoitteiden toteutumaa kuvaavien mittareiden puutteista. Edelleen tavoitteissa viitataan sellaisiin mittareihin, joiden toteutumia ei ole tilinpäätöksessä esitetty. Mittariin perustuva tavoitteiden toteutumien arviointi ei näin ollen onnistu.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Mittaritiedon osalta edelleen keskeinen ongelma on, että osasta tavoitteen etenemistä kuvaavista mittareista on joko erittäin työlästä tai mahdotonta saada ajantasaista tietoa. Esim. erilaisia

kyselyjä ei tehdä vuosittain. Näitä mittareita ei kuitenkaan ole haluttu jättää pois, koska ne kuvaavat etenemistä oikeaan suuntaan pidemmällä aikavälillä. Strategian tarkistaminen on parhaillaan käynnissä ja myös mittarit tarkentuvat tässä yhteydessä. Lisäksi tavoitteena on, että mittaritietoa saataisiin kaupungin omista tietojärjestelmistä nykyistä helpommin, jolloin ei tarvitse turvautua valtakunnallisiin tietolähteisiin.

Vastinepyynnöt vuoden 2019 havainnoista

Arviointivuoden 2019 keskeisten havaintojen jälkiseurannassa esitetään ao. vastualueen edellinen vastine, tarkastuslautakunnan arvio ja vastualueen vastine tämän hetken tilanteesta.

1. Väestökehityksen ennustemallit

Kaupunkiympäristön palvelualueen edellinen vastine:

Paikkatietopohjainen, eli esimerkiksi tilastoruutupohjainen väestöennusteen tekeminen on haastavaa, eikä valitettavasti vielä tule toteutumaan väestöennusteissa.

Vastaava tarve ennusteille on olemassa monessa kaupungissa valtakunnallisesti, mutta tällaista ratkaisua ei ole valmiina olemassa ja vaatii kehittämistä ja resursseja. Vantaan vetämässä digiajan väestöennustehankkeessa kehitetään ennustemenetelmää tähän suuntaan, mutta käyttöönottoa on vaikea ennustaa. Kuopio on kuitenkin mukana hankkeen ohjausryhmässä ja ollaan tätä kautta mukana kehityksessä. Käytännössä nyt väestöennusteiden tarpeen ollessa akuutti, joudutaan päivitys toteuttamaan edelleen tilastoaluekohtaisena.

Myös tilapalvelut on toimintakertomuksessaan edellyttänyt entistä ennakoivampaa palveluverkostosuunnittelua, palvelutarpeen muutoksen ennakointia, väestöennusteiden ja väestön ikärakenteen muuttumisen huomioimista.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan tiedon mukaan väestökehityksen ennustemallin kehittämistyö on edelleen kesken.

Kaupunkiympäristön palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Aikaisempaan verrattuna kaupungin omien väestöaineistojen hyödynnettävyys väestöennusteen laatimiseen on heikompi, koska kuntarekisterissä tapahtuneiden muutosten vuoksi tarvittavia tilastotietoja ei saada samalla tavalla tuotettua kuin aiemmin. Valmiiden aineistojen puuttuessa ja käytettävissä olevien resurssien vuoksi on päädytty tilaamaan TietoEvryltä väestöennustejohjelma Venni, joka perustuu Tilastokeskuksen aineistoihin ja on myös melko pitkälle automatisoitu. Ennusteen tarpeen ollessa akuutti on päädytty tuottamaan edelleen suunnittelualueen ennuste valmiiksi mahdollisimman pian. Väestöennusteiden laatimistyö on käynnissä.

Pidemmän tähtäimen ratkaisu olisi ennusteprosessin päivitys, jossa koko kaupungin tasolle, suunnittelualueen tasolle ja tarkemmalle tasolle, tilastoruututasolle, tuotettaisiin kunkin tason ennusteparametreihin perustuvat ennusteet niin, että ennusteiden tasot täsmäisivät keskenään. Tähän voi olla tulossa tukea Vantaan vetämästä Digiajan väestöennuste -hankkeesta, jonka yhtenä tavoitteena on tuottaa avoimen lähdekoodin ratkaisu väestöennusteen laatimiseen. Hankkeessa on myös selvitetty mahdollisuutta viedä ennustetta tilastoruutuihin, sillä vastaavia tarpeita tarkemman tason ennusteille on myös muilla kaupungeilla.

Väestöennustetyön kehittämisestä olisi tarpeen laatia ”vaatimusmäärittely”, jossa kootaan yhteen eri toimijoiden tarpeet ja aiotut ennusteen käyttötavat yhteen. Tämän jälkeen selvitetään toteutusvaihtoehdot ja laaditaan kustannusarviot huomioiden kaupungin omat henkilöresurssit ja ulkoiset konsulttiresurssit.

2. Toimitilojen tarvesuunnitteluun vaikuttavat ilmiöt

Tilapalveluiden edellinen vastine:

Palvelualueiden laatimat tarveselvitykset poikkeavat laajuuden, sisällön, käsittelyn ja päätöksenteon osalta toisistaan merkittävästi. Jatkossa on tarpeen yhtenäistää käytäntöjä. Toimitilaohjelman valmistelun yhteydessä on uudistettu toimitilahankkeiden prosessi.

Tarveselvityksessä tavoitteena on arvioida palvelun tarve pitkälle tulevaisuuteen. Haasteina ovat olleet päivitettyjen väestöennusteiden puute, joka on korjaantumassa ja Y-tonttivarannon niukkuus sekä tonttien käytettävyyteen vaikuttavat ympäristölliset seikat (melu, ilmanlaatu yms.). Asian parantamiseksi on erittäin tärkeää, että kaavoitus saadaan mukaan hankkeisiin jo tarveselvitysvaiheessa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana, että tarvesuunnittelun haasteita tunnistetaan. Tarvesuunnittelun toimivuus nähdään keskeisenä osana koko kaupunkisuunnittelua.

Tilapalveluiden vastine nykytilanteesta:

Toimitilahankkeissa on aina kyse toimintaedellytysten luomisesta palvelutuotannolle, ja hankkeiden perustana ovat strategiset palvelulinjaukset ja verkostosuunnitelmat. Näiden ajantasaisuus on edellytys toiminnallisesti ja taloudellisesti onnistuneen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Toimitilahankkeissa lähtökohtana tulee olla kaikkien palvelualueiden yhteisten ratkaisumallien selvittäminen ja yhteiskäyttöisten tila- ja toimintaympäristöjen kehittäminen yhdessä Kuopion Tilapalveluiden kanssa. Toimitilahankkeet ja toimintaympäristöjen kehittäminen käynnistetään aina tekemällä tarveselvitys. Ennen tarveselvitysvaiheen käynnistämistä on arvioitava talousraami ts. palvelun muutostarpeesta aiheutuvat kustannukset sekä kustannusten ajateltu rahoitusmalli. Näiden pohjalta päätetään, onko palvelun kustannusten muutos mahdollinen / tarkoituksenmukainen / kannattava ja käynnistetäänkö tarveselvitysvaihe.

Tarveselvityksen sisällöstä on erillinen vuonna 2017 laadittu ohje. Käytännössä palvelualueiden laatimat tarveselvitykset poikkeavat laajuudeltaan ja sisällöltään sekä käsittelyn ja päätöksenteon osalta toisistaan merkittävästi. Jatkossa on tarpeen yhtenäistää käytäntöjä. Toimitilaohjelman valmistelun yhteydessä on uudistettu toimitilahankkeiden prosessi. Uudistetussa prosessissa korostuu palvelutarpeiden ja tarveselvityksen merkitys toimitilahankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen onnistumisen kannalta.

Tavoitteena on arvioida palvelun tarve pitkälle tulevaisuuteen. Haasteena on jo useamman vuoden ajan ollut, että käytettävissä ei ole ollut päivitettyjä väestöennusteita. Tähän on tulossa parannus, kun väestöennusteiden päivitys on käynnistynyt. Toinen hankkeiden yhteydessä haasteelliseksi osoittautunut seikka on Y-tonttivarannon niukkuus sekä tonttien käytettävyyteen vaikuttavat ympäristölliset seikat (melu, ilmanlaatu yms.), joihin ei ole osattu varautua. Asian parantamiseksi on erittäin tärkeää, että kaavoitus saadaan mukaan hankkeisiin jo tarveselvitysvaiheessa.

Kuopion Tilapalvelut on käynnistänyt alkuvuodesta "Toimitilahankkeiden hankeohjeen" päivittämisen. Hankeohjeessa kuvataan toimitilahankkeiden prosessi ja sitä käytetään Kuopion kaupungin toimitilahankinnoissa ja työympäristöjen kehittämishankkeissa. Hankeohje valmistuu tämän vuoden aikana.

3. Yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen edellinen vastine:

Kuopio osallistuu yhteistyön kehittämiseen sairaanhoitopiiriin YHESSÄ-hankeen kautta ja erikois- alakohtaisesti. Näiden yhteistyömuotojen perimmäinen tavoite on kustannusten hillintä perustuen järkevään työnjakoon. Kuopiolla on pysyvä edustus päivystysalueen johtoryhmässä ja sitä kautta päivystyshoitoa on voitu pitkäjänteisesti kehittää vuodesta 2002 lähtien. Alkuvuonna 2020 on sovittu, että joko terveydenhuollosta vastaava apulaiskaupunginjohtaja tai terveysjohtaja osallistuvat erikoissairaanhoidon johtoryhmän työvaliokunnan niihin kokouksiin, joissa käsitellään sairaanhoitopiiriin ja Kuopion yhteistyöhön liittyviä asiakokonaisuuksia. Yhteistyön vaikuttavuutta rajoittaa kuitenkin se, että Kuopion julkinen terveydenhuolto on vain osa Kuopion kaupungin kustannusvastuulla olevasta erikoissairaanhoidosta.

Käynnistyneen PoSoTe20 –Tulevaisuuden sote-keskus –hankkeen tavoitteena on palveluiden monilaisuuden ja yhteen toimivuuden parantaminen ammattiryhmien työnjakoa ja yhteistyötä kehittämällä.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Työnjakoa erikoissairaanhoidon ja perusterveyden huollon välillä on mahdollista edelleen tiivistää. Myöskään alueellinen osaoptimointi ei tuo ratkaisua maakunnan haasteeseen pitää riittävää asiakaspohjaa erityisvastuualueella, vaikka palvelutarve väestön ikääntyessä kasvaa.

Toimivat hoitoketjut yli vastuualue- ja kuntarajojen auttavat hallitsemaan niukkuutta palvelutuotannon resursseissa ja hillitsemään kustannuksia.

Suoritteet, välittömän asiakastyön määrä ja erikoissairaanhoidon kustannuksien vertailutiedot tulisi olla omistajakuntien saatavissa.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine nykytilanteesta:

Kuopion ilta- ja viikonloppuvastaanotto toteutetaan yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa, yhteisissä tiloissa. Ilta- ja viikonloppuvastaanotto huolehtii yleislääkäritasoisesta ns. nopean linjan päivystystoiminnasta arkisin ma-to klo 16-22, pe klo 15-22 ja la-su ja juhlapäyhinä klo 8-22.

Erikoissairaanhoidon kanssa osallistumme useisiin hoitopolkuhankkeisiin. Diabeteksen digitaalisen hoitopolun valmisteluun annamme diabeteshoidon erityispätevyyden omaavan lääkärin työpanoksesta 40 %.

Jatkohoitojen toteuttaminen tapahtuu erikoissairaanhoidon ohjeistuksen mukaisesti.

4. Sisäisen valvonnan painopisteiden jalkauttaminen riittävin resurssein

Palvelualueiden edelliset vastineet:

Palvelualueet ovat vastineissaan todenneet, että sisäinen valvonta on osa normaalia johtamistoimintaa. Sisäisen valvonnan suunnitelma ja vuosittaiset painopisteet on hyväksytty lautakunnissa ja ne on huomioitu vastuualueiden ja palveluyksiköiden toiminnassa. Toteutumista seurataan johtoryhmissä ja osavuosisikatsauksissa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Sisäisen valvonnan kysymyksiin perehtyneen sisäisen tarkastuksen resurssit ovat Kuopion ko-koiseen kaupunkiin nähden pienet. Tämä velvoittaa palvelualueita entistä tarkemmin mietti-mään, miten sisäinen valvonta ja riskienhallinta omalla palvelualueella järjestetään. Kaupunki-tasoisesti asiaa jäsennetään vuosittaisin painopistein, joiden jalkautumisessa on ollut haasteita. Esimerkiksi talousarvion laadintavaiheessa asiaan kannattaa järjestää koulutusta.

Sisäisen tarkastajan vastine nykytilanteesta:

Riskienhallintatyöryhmän kokoonpano ja tehtäväkuva on täsmennetty keväällä 2021. Työryh-män toiminta aikataulutetaan talousarvion vuosikellon mukaiseksi ja ohjeiden päivitystarpeita seurataan säännöllisesti.

Sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät ohjeet on päivitetty keväällä 2021 ja tavoit-teena on, että ne hyväksytään (kv/kh) syksyllä 2021. Päivitystyön yhteydessä on huomioitu mm. kaupunkitasoisten sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteiden määrittely jo ta-lousarvion laadintavaiheessa sekä painopisteiden muuttaminen kaksivuotiseksi, jolloin niiden jal-kauttamisen lisäksi voidaan arvioida myös tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia/kehittymistä. Ohjeiden käyttöönoton yhteydessä varaudutaan järjestämään koulutusta.

Sisäisen tarkastuksen resurssit ovat Kuopiossa suhteellisen niukat. Vuoden 2021 alkupuoliskolla sisäisen tarkastuksen virkaa on hoidettu päätoimisena ja jatkon osalta resurssiasiaa tarkastel-laan syksyllä 2021.

Vastinepyynnöt vuoden 2020 havainnoista

Vuoden 2020 havainnoista esitetään tarkastuslautakunnan arviointihavainto ja kysymys sekä vastuualueen vastine.

1. Kaupunkikonsernin talous koronan jälkeen**Tarkastuslautakunnan arviointihavainto:**

Kaupungin talouden, noin 20 milj. euron rakenteellinen alijäämä ei korjaannu satunnaisilla tuo-toilla. Tarkastuslautakunta korostaa, että kun noin koronatuot (n. 32 milj. euroa) ja Mestar Oy:n perustamisesta saatu satunnainen erä (9,2 milj. euroa) eliminoidaan, kaupungin rakenteellinen alijäämä on edelleen hankala. Pysyvien ja kertaluontoisten säästöjen toteutuminen esimerkiksi henkilöstömenoissa ei ole muuttanut tilannetta.

Koronapandemian jäljet talouteen tulevat ulottumaan useille vuosille. Vuoden 2021 talousarvio-esitys on -19,3 milj. euroa alijäämäinen ja taloussuunnitelmassa asetettu talouden tasapaino vuodelle 2025 vähintäänkin kunnianhimoisin. Tilanteen korjaamiseksi valtuustoryhmien pu-heenjohtajat sekä kaupunginvaltuuston ja -hallituksen puheenjohtajat muodostivat Kuopio 2025 -ryhmän, jolla riittää töitä vielä tulevanakin valtuustokaudella.

Tarkastuslautakunta kysyy: Onko aikataulu talouden tasapainottamiseksi edelleen realistinen ja miten konserninelan kasvuun suhtaudutaan tulevaisuudessa?**Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:**

Kaupunkikonsernin yhtiöt ovat selvinneet koronasta valtaosin oikein hyvin. Yksittäisten yhtiöiden liikevaihto on kaventunut, mutta osa yhtiöistä on jopa kasvattanut liikevaihtoaan koronan takia.

Konsernivelka on kasvanut, mutta odotettua hitaammin. Useat konserniyhtiöt investoivat koronasta huolimatta merkittävästi tulevaisuuteen, esimerkiksi rakentamalla uusia vuokra-asunto-kohteita ja peruskorjaamalla entisiä.

Kaupungin rakenteellisen alijäämän korjaamiseksi Kuopio 2025 -ryhmän esittämät talouden korjaamistoimenpiteet ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa, jotta talouden tasapaino voidaan saavuttaa asetetussa aikataulussa. Alijäämän korjaaminen vaatii kaikkien palvelujen tarkastelua sekä palveluverkon, palvelun tarjoamisen tavan, aukioloaikojen yms. kannalta. Lisäksi palvelujen tuotannon tehokkuutta tulee jatkuvasti tarkastella, nk. vapaaehtoiisiin palveluihin kohdistuvat leikkaukset eivät voi olla yksinomainen tapa saada palvelualueen menojen kasvua hillittyä. Palveluista on kuitenkin voitava myös luopua ja erityisesti palvelujen käyttäjien omavastuista on kasvatettava. Yhteistyötä palvelualueiden kesken on parannettava.

Hankkeiden käynnistämiseen tulee suhtautua kriittisesti, mikäli ei ole selkeää suunnitelmaa implementoida työtä osaksi normaalia toimintaa hankkeen päätyttyä. Henkilöstösuunnitelman valmisteluun useammalle vuodelle on varattava aikaa ja resursseja. Vaikuttavimmat ratkaisut tehdään lakisääteisten volyymipalvelujen taloudellisessa ja tehokkaassa tuottamisessa. Palvelualueilta on vaadittava vaihtoehtoisia toteutusmalleja aina kun esillä on menojen kasvattaminen ja palvelutarjonnan lisääminen. Laajenevalle toiminnalle on osoitettava myös rahoitus.

2. Kuopion keskeisten virkojen täyttö

Tarkastuslautakunnan arviointihavainto:

Kuopiossa on viime vuosina useissa virkatäytöissä sovellettu virkasiirtoa, jolloin julkista hakua ei ole tehty.

Kunnalliseen virkasuhteeseen ottaminen edellyttää useimmiten julkista hakumenettelyä eli virkasuhde on yleensä julistettava haettavaksi ennen sen täyttämistä. Julistettaessa virka haettavaksi ilmoitus on julkaistava ainakin kuntalain (410/2015) tarkoittamassa yleisessä tietoverkossa sekä tarvittaessa muulla kunnan itsensä päättämällä tavalla. Hakuaika on vähintään 14 kalenteripäivää siitä, kun ilmoitus on julkaistu yleisessä tietoverkossa.

Tarkastuslautakunta kysyy: Miten kuluneella valtuustokaudella keskeisten virkojen osalta julkisissa virantäytöissä on onnistuttu ja kuinka jatkossa virkojen täytöissä turvataan hyvän hallintotavan mukainen julkinen hakumenettely?

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Viranhaltijoiden ja työntekijöiden valintaohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa (18.6.2007 § 64), täydennetty kaupunginjohtajan johtoryhmän päätöksellä (24.8.2009 § 66). Mm. tätä ohjetta noudatetaan kaikissa rekrytoinneissa sekä virkojen että tehtävien osalta.

Kunnalla on kunnalliseen itsehallintoon perustuvan harkintavallan nojalla oikeus valita täytettävänä olevaan virkaan kelpoisuusehdot täyttävistä hakijoista se, jolla on Suomen perustuslain 125.2 §:n mukaiset yleiset nimitysperusteet huomioon ottaen parhaat edellytykset viran menestykselliseen hoitamiseen. Yleiset nimitysperusteet ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto.

Viranhaltija voidaan siirtää toiseen virkasuhteeseen, jonka kelpoisuusvaatimukset hän täyttää ja jota voidaan pitää hänelle sopivana, jos hänen asemansa toistaiseksi otettuna tai määräaikaisena viranhaltijana ei muutu ja perusteena on toiminnan tai tehtävien uudelleenjärjestelyyn liit-

tyvä perusteltu syy ja hänen varsinainen palkkansa ei alene tai hän on antanut siirtoon suostumuksensa taikka siirtoon on muu hyväksyttävä syy ja viranhaltija on antanut siirtoon suostumuksensa. (Viranhaltijalaki 24 §)

Avoimeksi tulevasta virasta tiedotetaan organisaation sisällä vakituksessa virkasuhteessa oleville viranhaltijoille, jolloin heillä on mahdollisuus osoittaa kiinnostuksensa avoimeksi tulevaa virkaa kohtaan. Ilmoittautumisaika on vähintään 7 vrk. Sen jälkeen työnantaja harkitsee, voidaanko virka täyttää sisäisenä virkasiirtona tai onko kyseessä virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen. Virkasiirrosta ja virantoimitusvelvollisuuden muuttamisesta tehdään oikaisuvaatimuskelpoinen viranhaltijapäätös. Hakuilmoitus sisäisesti auki olevista tehtävistä ja ilmoitus avoimeksi tulevasta virasta julkaistaan vain sisäisessä intranetissä, Kuhassa.

Kuopion kaupungissa on viime vaalikaudella toteutettu muutamia virkavalintoja sisäisellä ilmoittautumismenettelyllä, ilman julkista hakua. Tällaisia valintoja ovat esimerkiksi henkilöstöjohtajan virka, sosiaalityön päällikön virka ja tietohallintojohtajan virka.

1.12.2019 voimaan tulleen Täyttölupamenettely ja sisäisen liikkuvuuden periaatteet -ohjeistuksen mukaisesti työnantajatiimi ottaa kantaa täyttölupaesityksiin ja osaltaan siinä yhteydessä varmistaa, ennen täyttöluvan myöntämistä, että lakeja ja kaupungin omaa ohjeistusta niin virkojen kuin tehtävienkin osalta noudatetaan.

3. Digitaaliset ratkaisut vastaanottopalveluihin

Tarkastuslautakunnan arviointihavainto:

Tarkastuslautakunnan mukaan Kuopiossa digitaalisten sote-palvelujen kehittämisessä on edelleen paljon parantamisen varaa. Sähköisen asioinnin, kuten ajanvarauksen tarjonta voisi olla laajempaa. Kuopion pitkät maantieteelliset etäisyydet kysyvät liikkuvia ja sähköisiä terveydenhuoltopalveluja. Sähköisten palveluiden volyymin kehityksellä on merkittävä vaikutus terveydenhuollon tilatarpeisiin ja palveluverkostoon.

Tarkastuslautakunta haluaa tietää: Mitä sähköisille asiointipalveluille on tarkoitus tehdä ennen mahdollista hyvinvointialueuudistusta ja miten sähköisen asioinnin kehittäminen voisi vaikuttaa palveluisteverkoston suunnitteluun?

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine:

Sähköisen ajanvarauksen kehitystyötä ja käyttöönottoa, on tehty yksikkökohtaisesti. UNA- lomakkeita on otettu käyttöön.

4. Hatsalan koulu ja kaupunkisuunnittelun tilannekuva

Tarkastuslautakunnan arviointihavainto:

Hatsalan koulu ei voi sijoittua alkuperäisen suunnitelman mukaiseen paikkaan, mikä tuli kiinteistön käyttäjälle hieman yllätyksenä. Lisäksi on ilmennyt haasteita löytää sopivaa korvaavaa rakennuspaikkaa.

Hatsalan koulun sijoituksen lisäksi on huomioitava myös koulun viereen vuonna 2017 valmistunut uusi ruokala, jonka kokonaiskustannukset olivat noin 3,2 milj. euroa. Koulutoiminnan lakautuessa ruokalan tulevaa käyttötarkoitusta ei tiedetä.

Hatsalan tapaus herättää kysymyksiä koko kaupunkisuunnittelun toimivuudesta. Kaupunkisuunnittelua tulee tarkastella monesta näkökulmasta ja vaikutuksia tulee arvioida entistä laajemmin.

Asiaan kytkeytyy vahvasti edellisinä vuosina tarkastuslautakunnan esiin nostaman väestökehityksen ennustemallien puutteet ja tilatarveprosessin kehitystarpeet. Poikki-hallinnollinen vuoropuhelu, riittävä varautuminen ja ennakointikyky lisäävät kaupunkisuunnittelun joustavuutta äkillisissäkin muutostilanteissa.

Tarkastuslautakunta kysyy: Miten kaupunkisuunnittelun prosessia tulisi kehittää, jotta vältetään jatkossa edellä kuvatun kaltaisilta ongelmilta?

Kaupunkiympäristön palvelualueen, kasvun ja oppimisen palvelualueen ja Tilapalveluiden yhteinen vastine:

Hatsalan koulun tontin asemakaava mahdollisti koulun uudisrakentamisen, mutta alueen ympäristöolosuhteet olivat muuttuneet merkittävästi asemakaavan laatimisen jälkeen. Hatsalan koulu ei voi sijoittua alkuperäisen suunnitelman mukaiseen paikkaan, koska alueen ympäristöolosuhteissa (pienhiukkaset, melu) on tapahtunut merkittävä muutos. Asia ilmeni kohteen hankesuunnittelun yhteydessä eikä sitä oltu osattu ennakoida hankeen valmisteluvaiheessa.

Hatsalan korvaavan koulun sijaintikohdan löytäminen on ollut monialaisen yhteistyöryhmän hedelmällisen työn tulos. Ryhmän työskentelyyn on osallistunut asiantuntijoita monelta palvelualueelta ja kaupunkisuunnittelua on tarkasteltu monesta näkökulmasta ja vaikutuksia on arvioitu entistä laajemmin. Ryhmän työskentelyn tuloksena on löydetty sijoituskohdat myös keskustan väliaikaiselle päiväkodille ja turvakodille. Hatsalan koulun ruokalarakennus on tarkoitus hyödyntää käytössä jatkossakin, osana ympäröivää maankäyttöä.

Kaupunkiympäristön palvelualueen vastine:

Kaupunkisuunnittelussa on tiedostettu suunnittelun monialaisuuden tarve ja aiemmin voimakkaasti asumiseen painottuneen täydennysrakentamisen vaikutukset palveluverkkoon. Laajempialaisempaa keskustelua jatketaan ja yhteistyötä sekä tiedonkulkua on tehostettu palvelualueille ja Tilapalveluille. Jatkossa tavoitteena on nostaa mahdollisia maankäytön muutostarpeita esiin jo aikaisemmassa vaiheessa siten, että aikataulu mahdollistaa tarvittaessa kaavamuutosprosessien toteuttamisen. Kaavoitus osallistuu esim. tarveselvitysvaiheeseen ja sisäisissä työpajoissa käydään ennakoivasti läpi kaavahankkeiden mahdollisia vaikutuksia palvelutarpeeseen.

Kaupunkirakenteessa tulee säilyttää yleiseen rakentamiseen varattuja tai sellaiseksi muunnettavia alueita, joiden avulla voidaan reagoida äkillisissäkin muutostilanteissa. Erityisesti ydinkeskustan alueella lisähaasteena on, että palvelut sijoittuvat tonteille, joissa on suojeltuja rakennuksia, ja joiden muuntojousto päivittyvään palvelutarpeeseen on huono, mutta jotka rakennuksina on säilytettävä.